

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ที่เกิดขึ้นตามนโยบายการกระจายอำนาจสู่หน่วยการปกครองชั้นพื้นฐานของรัฐบาล โดยพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบล มีฐานะเป็นนิติบุคคล และราชการบริหารส่วนท้องถิ่น มีอำนาจในการพัฒนาตำบล ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

โดยการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลดังกล่าว จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายในมาตรา 67 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ต้องทำในพื้นที่ของ อบต. ในข้อที่ 7 ระบุว่า “คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ของตนเอง ในฐานะเป็นองค์กรท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนและทรัพยากรมากที่สุด ตลอดจนรู้ถึงปัญหา ความต้องการของประชาชนในการแก้ไขทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชนบทเป็นอย่างดี

ในการศึกษา บทบาทของ อบต.ในการบริหารการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น จังหวัดน่านครั้งนี้ ได้เลือก อบต.ในเขตอำเภอเมือง 2 แห่ง คือ อบต. คูใต้ และ อบต. ผาสิงห์ และจากอำเภอเวียงสา 2 แห่ง คือ อบต.กลางเวียง และ อบต.ไหล่น่าน ทั้งนี้เพราะ อบต.ทั้ง 4 แห่งได้ดำเนินการบริหารส่วนท้องถิ่นมาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว ในการศึกษาครั้งนี้ ต้องการทราบถึงบทบาทหน้าที่ และปัญหาอุปสรรคของผู้บริหาร อบต. แต่ละแห่ง ในเรื่องการบริหาร การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

โดยภาระหน้าที่ของผู้บริหาร อบต. แต่ละแห่งจะต้องปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งจะต้องดูแลบริหารภารกิจหลัก 8 ประการ และภารกิจหลัก 1 ใน 8 ประการที่ระบุว่า อบต. จะต้องคุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและรักษาสิ่งแวดล้อม

จากผลการศึกษาพบว่า ตามภารกิจหลักของผู้บริหาร อบต. ที่จะต้องปฏิบัติทั้ง 8 ประการนั้น ส่วนใหญ่ของผู้บริหารจะให้ความสำคัญเกี่ยวกับงานการเสริมสร้างด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ เป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะภารกิจที่เกี่ยวข้องกับปากท้องของประชาชน ได้แก่ การสร้างถนนเชื่อมระหว่างหมู่บ้าน สะพาน การจัดหาแหล่งน้ำเพื่ออุปโภค บริโภค การขุดเจาะบ่อน้ำบาดาล การสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กเพื่อการเกษตร รวมทั้งงานด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นที่เป็นรูปธรรม

สำหรับบทบาทของผู้บริหาร อบต. ทั้ง 4 แห่ง ในการบริหารการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมนั้นจากผลการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์ เปรียบเทียบองค์ประกอบตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหาร อบต. กับบทบาทในการบริหารการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

- ก) การศึกษา อันที่จริงระดับการศึกษาน่าจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้บริหาร อบต. มีความคิดกว้างไกลในการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม แต่โดยที่ผู้บริหาร อบต. ส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่ได้รับเลือกจากท้องถิ่น ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับการศึกษาภาคบังคับ (ป.7) มีส่วนน้อยที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (ม.3) ส่วนในระดับสูงกว่านี้มีน้อยมาก จากระดับการศึกษาที่ไม่สูงดังกล่าว เกี่ยวโยงกับบทบาทในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมมีน้อยกว่าปัญหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปากท้องของประชาชนตามที่กล่าวมาแล้ว
- ข) ประสิทธิภาพในการบริหาร อบต. ซึ่งส่วนใหญ่พบว่า ผู้บริหาร อบต. มีประสิทธิภาพในการบริหารงานน้อยกว่า 2 ปี การแก้ไขปัญหาส่วนใหญ่จึงเป็นเรื่องใกล้ตัวมากกว่าสิ่งที่ไกลตัว และยังไม่เป็นปัญหาเร่งด่วนในพื้นที่ เช่น ปัญหามลภาวะจากขยะ น้ำเสีย หรืออื่น ๆ สิ่งเหล่านี้ความรู้สึกรับรู้ของประชาชนในเขตชนบทคิดว่ายังไม่เดือดร้อนมากนัก
- ค) การรับรู้ ความสนใจปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจากผลการศึกษาพบว่าผู้บริหาร อบต. ส่วนใหญ่รับรู้ปัญหาทรัพยากร และความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ แต่ปัญหาเหล่านั้นเป็นปัญหายกยัพิตที่เกิดขึ้นทั้งในประเทศ และต่างประเทศ แต่ปัญหาที่นำเสนอส่วนใหญ่เป็นข่าวสารมากกว่าข้อมูลที่มีรายละเอียดมากพอที่จะทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ อย่างชัดเจน รวมทั้งไม่อาจนำความรู้เหล่านั้นมาเชื่อมโยงกับเรื่องของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของตนเองได้ ซึ่งปัญหาเหล่านี้จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับระดับการศึกษาเป็นสำคัญ ถึงแม้ว่าจังหวัดน่านจะมีองค์กรเอกชน (NGOs) หลายองค์กรที่เข้ามาดำเนินงานรณรงค์ส่งเสริม สร้างความสำนึกให้ประชาชนได้ช่วยกันรักษาฟื้นฟู (ดูกรณีศึกษา การอนุรักษ์สัตว์น้ำในบพที่ 4) สำหรับผู้บริหาร อบต. ที่เลือกศึกษาก็เริ่มให้ความสนใจจากการรณรงค์ของกลุ่มต่างๆบ้างแล้ว
- ง) ความรู้ ความเข้าใจในการบริหารการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหาร อบต. จากผลการศึกษาพบว่า มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารรวมทั้งการรณรงค์ของกลุ่มต่างๆ ในจังหวัดน่าน ผู้บริหาร อบต. ส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างดีแต่ในการบริหารนั้น การดำเนินการในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมยังมีน้อยอยู่

จ) ปัญหาและอุปสรรคในการบริหาร อบต. ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร การจัดการ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปจะมีปัญหาที่คล้ายๆกัน ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และที่สำคัญคือ การขาดความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ของตนเอง

5.2 สรุปบทบาทของผู้บริหาร อบต.ในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ศึกษา

ก) อบต.กลางเวียง ได้ทำโครงการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ อุทยานมัจฉาเฉลิมพระเกียรติฯ ซึ่งผู้บริหาร อบต. และองค์เอกชน นักวิชาการ และเครือข่ายชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการจัดการ ทรัพยากรสัตว์น้ำ (ดังกรณีศึกษา) นอกจากนี้แล้ว อบต.กลางเวียงได้ทำโครงการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์โดยส่งเสริมเยาวชนและประชาชนให้เล่นกีฬา รมรงค์โรคเอดส์เพื่อการป้องกัน และต่อต้านยา- เสพติด

ข) อบต.ไหล่น่าน ได้ทำโครงการอนุรักษ์ป่าชุมชนในพื้นที่ของตำบล และโครงการอนุรักษ์ พันธุ์สัตว์น้ำในลักษณะที่คล้ายกับการดำเนินงานของ อบต.กลางเวียง ซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับแนว คิดจากองค์กรเอกชน “กลุ่มฮักเมื่อน่าน” และ “เครือข่ายอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำลุ่มแม่น้ำน่าน” นอก จากนี้ ยังมีโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการจัดตั้งกลุ่มเยาวชนอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ค) อบต. ผาสิงห์ ได้มีโครงการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และศึกษาพืชพรรณ ซึ่ง อบต. ผาสิงห์มีสถานที่ท่องเที่ยว “วนอุทยานถ้ำผาลูด”

ง) อบต.คูใต้ ได้ทำโครงการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม เช่นโครงการกำจัดขยะ ซึ่งขณะ นี้อยู่ในขั้นดำเนินการ และมีโครงการอนุรักษ์ศิลปกรรม แหล่งโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์ ที่ดอยเขา แก้ว อ.เมือง จ.น่าน

5.3 อภิปรายผลการศึกษา

ก) จากสรุปผลการศึกษาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้พอจะทราบถึงภาระกิจ ปัญหา อุปสรรค และความรู้ความเข้าใจของผู้บริหาร อบต. เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมใน ท้องถิ่น ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ที่ต้องการทราบถึง การปฏิบัติงาน ปัญหาอุปสรรค และความรู้ ความเข้าใจของผู้บริหาร อบต.ในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมใน ท้องถิ่น

และเศรษฐกิจของผู้บริหาร อบต. เช่น เพศ อายุ การศึกษาและการดำรงตำแหน่งหน้าที่ของผู้บริหาร อบต. ไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาทการบริหาร การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

ค) ระดับการศึกษาของผู้บริหาร อบต. ส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ (ป.4 – ป.7) ซึ่งให้ผลการศึกษาที่สอดคล้องกับ ชัยยศ ศิริรัตนบวร (2531) และ สุริยันต์ ศรีจันทร์ (2523) และในเรื่องปัญหาอุปสรรคในการบริหารการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมพบว่าส่วนใหญ่เป็นเรื่อง การขาดงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับ อมร เข้มศรี (2538) และ ชิต นิลพานิช (2527) ที่พบว่าสภาพภูมิปัญหาเรื่องรายได้ และงบประมาณน้อยไม่เพียงพอที่จะนำไปพัฒนาตำบล และยังพบอีกว่าบทบาทของเพศหญิงในการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมมีน้อย เนื่องจากจำนวนเพศหญิงที่เป็นผู้บริหาร อบต.มีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับเพศชาย ทำให้บทบาทในการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นมีน้อยตามสัดส่วน ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับ โกวิทช์ พวงงาม (2539) ที่ว่าบทบาทของเพศหญิงในที่ประชุมมีน้อย

5.4 ข้อเสนอแนะ

5.4.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ปัจจุบันกระแสการผลักดันให้มีการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ที่กระจายอำนาจลงไปสู่ท้องถิ่นทั่วประเทศเพื่อให้ประชาชนมีโอกาสเรียนรู้และมีประสบการณ์ในการปกครองตนเอง เช่น การจัดตั้ง อบต. ทั่วประเทศ ในปี พ.ศ. 2541 ให้ได้ครบทุกตำบล แต่การกระจายอำนาจที่สมบูรณ์ มิใช่เพียงแต่การกระจายโครงสร้าง กระจายเงิน กระจายคนลงไปในพื้นที่เท่านั้น แต่สิ่งสำคัญคือการมีส่วนร่วมทางการเมือง ความตื่นตัวทางการเมือง ระดับความรู้ คุณธรรม จริยธรรม บุคลากรในท้องถิ่นมีความรู้ ความชำนาญ มีการปฏิบัติงานร่วมกับส่วนราชการและองค์กรเอกชนต่าง ๆ ในลักษณะพหุภาคี และรายได้ของท้องถิ่นที่ไม่ต้องอาศัยเงินอุดหนุนจากรัฐบาลจำนวนมาก ตามคำพึงรายได้ของท้องถิ่นเองไม่พอเพียงต่อการบริหารงานอยู่แล้ว ช่วงที่การกระจายอำนาจเป็นไปอย่างรวดเร็วจะทำให้เกิดภาวะการกระจายอำนาจแบบฟองสบู่ เมื่อโครงสร้างภายในของการกระจายอำนาจเปราะบาง และเมื่อโครงสร้างนั้นได้รับการกระทบจากภายนอกเช่นความขัดแย้งระหว่างผู้บริหาร อบต. การขาดแคลนเงินอุดหนุน การครอบงำของกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มอิทธิพลในท้องถิ่น ความเบื่อหน่ายของประชาชนต่อความไร้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการให้บริการสาธารณะ อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกำนันผู้ใหญ่บ้านกับ อบต. ตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่สมาชิกองค์กรท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้งทั้งหมด รวมทั้งความขัดแย้งระหว่างครูประถมกับ อบต. ซึ่งในอนาคตเป็นไปได้ อบต.ต้องมาดูแลเรื่องการศึกษา

ฟองสบู่ของการกระจายอำนาจจะแตกออกทันที เหมือนเช่นเศรษฐกิจแบบฟองสบู่ในขณะนี้ ที่ทำให้ประเทศประสบภาวะวิกฤตและลุกลามก่อให้เกิดปัญหาสังคมในที่สุด เพื่อไม่ให้การกระจายอำนาจมีลักษณะเหมือนฟองสบู่ที่กำลังเกิดในขณะนี้ จำเป็นต้องมีการสร้างโครงสร้างภายในให้เข้มแข็งและสมดุล กระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้ อบต. คือ การเรียนรู้ โดยการให้การฝึกอบรมให้ความรู้แก่ผู้บริหาร อบต. ซึ่งหลายฝ่ายกำลังทำอยู่ในขณะนี้ ส่วนวางแผนพัฒนาตำบลโดยใช้เทคนิคการประชุมหรือการฝึกอบรมอย่างมีส่วนร่วมหรือใช้กระบวนการที่เรียกว่า A-I-C การจัดการประชุมระดมความคิดเห็นแบบมีส่วนร่วมโดยการคาดหวังการพัฒนาตำบล (อบต.) ในอนาคต และการพัฒนา อบต. จะต้องให้ประชาคมตำบลเข้ามามีส่วนร่วมทุกกลุ่มในตำบล ให้มีส่วนร่วมรับรู้ รับผิดชอบ ต่อตำบลของตน ซึ่งประชาคมตำบลเกิดขึ้นได้จากความร่วมมือกันระหว่างชาวบ้านกับ อบต. เริ่มจากการรวมกลุ่มเครือข่ายต่าง ๆ เช่นกลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มเพาะปลูก กลุ่มป่าชุมชน กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ และกลุ่มศิลปินพื้นบ้าน ให้มีเวทีแลกเปลี่ยนปัญหา และพยายามสื่อไปยังคณะกรรมการ อบต. ให้ได้เกิดการเรียนรู้ขึ้น และร่วมกันพัฒนาตำบลของทั้ง 2 ฝ่าย การส่งเสริมความเข้มแข็งให้แก่ อบต. และประชาคมตำบล ควรปรับเปลี่ยนวิธีคิดใหม่ด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนระดับล่าง ก่อตัวเป็นประชาคมตำบลและไปทำงานร่วมกับ อบต. ซึ่ง อบต. เป็นกลไกสำคัญ มีอำนาจเงิน อำนาจรัฐ และกฎหมาย ส่วนประชาคมตำบลหรือเครือข่ายชาวบ้านเป็นกลไกที่มีความละเอียดอ่อนเน้นเรื่องคุณภาพจิตใจ ดังนั้น อบต. และประชาคมตำบล จึงต้องมาร่วมคิด ร่วมทำงาน เพื่อสร้างสรรค์ชุมชนหรือตำบลให้เป็นสุขยั่งยืน และถ่วงดุลวิกฤตปัญหาในชุมชน เช่นป่าไม้ถูกทำลาย พันธุ์สัตว์น้ำสูญพันธุ์ และปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอื่นๆ วิธีการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่เกิดจากกระบวนการให้ความร่วมมือของทุกฝ่าย จะนำไปสู่การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนต่อไป ดังกรณีศึกษาความร่วมมือระหว่างประชาคมตำบลหมู่บ้านดอนไชย ต. กลางเวียง อ. เวียงสา จ. น่าน กับ อบต. กลางเวียง ในการจัดการจัดตั้งอุทยานมัจฉาเฉลิมพระเกียรติฯ

2. หน่วยภาครัฐเอกชน นักการเมือง นักวิชาการสื่อมวลชน และประชาชน ต้องช่วยผลักดันให้ อบต. มีการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ คือ

2.1. ทำถูก หมายถึง

2.1.1 ทำถูกต้องตามระเบียบกฎหมายและหนังสือสั่งการต่าง ๆ

2.1.2 การปฏิบัติงานอย่างซื่อสัตย์ สุจริต โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้

สอบได้

2.2. คิดเป็น หมายถึง

2.2.1 การมองการณ์ไกล (วิสัยทัศน์ และการทำงานโดยใช้แผนเป็นเครื่องมือ)

2.2.2 ประชาชนมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนมีส่วนร่วม ในการบริหารงาน โดยมีบทบาท ในการเลือกตั้ง เป็นผู้เสนอปัญหา เป็นผู้เสนอแนวทางในการแก้ปัญหา เป็นผู้ติดตามความเคลื่อนไหว ตลอดจนการตรวจการบริหารงานของ อบต.

ซึ่งการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของ อบต. จะช่วยแก้ปัญหาอุปสรรคการบริหารงาน อบต. จะเห็นได้จากตลอดปี พ.ศ.2540 ข้าราชการหัวหน้าหนังสือพิมพ์เกือบทุกวัน ปรากฏว่า อบต. มีความขัดแย้งกันเองในผลประโยชน์ อบต. ทำงานไม่โปร่งใส อบต. ทำร้ายร่างกายกันเอง และถึงขั้นยิงกันเอง บทสรุปก็เกิดจากความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นใน อบต. ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเรื่องงบประมาณ กิจกรรม การแสวงหากำไร คอร์รัปชัน และอื่น ๆ ซึ่งกรณีตัวอย่างที่ชัดเจน คือ อบต. โนนแดง จ.ชัยภูมิ อดีตค่าน้ำใช้ป็นยิงสมาชิก อบต. ขณะประชุมสภาตาย 6 ศพ และบาดเจ็บอีกหลายราย

3. ทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน จะต้องสร้างความตระหนักให้ผู้บริหาร อบต. เห็นความสำคัญของการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ทั้งแผนพัฒนาตำบล 1 ปี และ 5 ปี การใช้จ่ายงบประมาณให้ครอบคลุมการพัฒนาทุก ๆ ด้าน เช่น การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม สาธารณสุขชุมชน การพัฒนาส่งเสริมสตรี เด็ก คนชรา การศึกษาท้องถิ่นมากกว่าการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งก่อให้เกิดการคอร์รัปชัน และเกิดความขัดแย้งในผลประโยชน์ใน อบต.

5.4.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. สื่อมวลชนท้องถิ่นและส่วนกลาง รวมถึงข้าราชการ องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ ร่วมกันเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แนวคิดเรื่อง “ประชาคมตำบล” และกระทรวงมหาดไทยบรรจุไว้ในแผนพัฒนา อบต. ทั้งนี้ประชาคมตำบลจะมีส่วนช่วยเหลือผลักดัน และถ่วงดุลในการบริหารงาน อบต. เครือข่ายชาวบ้านกลุ่มต่าง ๆ จะมีส่วนช่วยวางแผน พัฒนา และติดตามประเมินผลโครงการกิจกรรมทุก ๆ ด้าน

2. ความร่วมมือของ 6 กระทรวงหลักในการพัฒนา อบต. เนื่องจาก อบต. มีบทบาทหน้าที่ครอบคลุมทุก ๆ ด้านการพัฒนาท้องถิ่น จึงเกิดการขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจเฉพาะด้านมาให้คำแนะนำและร่วมมือทำแผนกับ อบต. กระทรวงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบทต้องช่วยเหลือกระทรวงมหาดไทยในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ อบต. อย่างเช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ขอความร่วมมือกระทรวงมหาดไทย ขอให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่ปฏิบัติงานในจังหวัด ไปชี้แจงให้คำแนะนำในแผนการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และที่ดินป่าไม้ให้แต่ละ อบต. ทัวจังหวัดรวมทั้งสนับสนุนในด้านงบประมาณด้วย ในความร่วมมือของ 6 กระทรวงหลัก กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมจะต้องมีส่วนช่วยเหลือที่สำคัญแก่ อบต. ในการวางแผนจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมต่อไป

3. ภาครัฐควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณวัสดุอุปกรณ์ในการอนุรักษ์ แก่ อบต. ที่มีโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นพิเศษ นอกเหนือจากโครงการด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่มีจำนวนมากในแต่ละ อบต. อยู่แล้ว

4. ควรให้มีการจัดการศึกษาอบรมแก่บุคลากรของ อบต. ในหลักสูตรเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในลักษณะอบรมเข้มและสามารถนำมาปฏิบัติงานทุกๆด้าน ใน อบต. อย่างเป็นรูปธรรม

5. เมื่อบทเฉพาะกาลของ พรบ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 สิ้นสุดลง (วันที่ 1 มีนาคม 2542) ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 ที่ให้สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้งเป็นผลให้สมาชิกสภา อบต. โดยตำแหน่ง คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องสิ้นสุดสถานภาพลง โครงสร้างของ อบต. จะเปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้เนื่องจาก อบต. เป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่ใกล้ชิดกับประชาชนเป็นรากฐานที่สำคัญของการฝึกฝนระบอบประชาธิปไตยในชนบท และ อบต. ยังมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม กระทรวงมหาดไทยและทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระทรวงศึกษาธิการควรให้สถานศึกษาที่อยู่ทุกพื้นที่ของ อบต. มีบทบาทในการรณรงค์ ให้ความรู้เกี่ยวกับ อบต. แก่นักเรียนและประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภา อบต. เพื่อเป็นการรับใช้ท้องถิ่นกำเนิดและสร้างความตระหนักให้แก่ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งให้มากที่สุด เพื่อจะได้ อบต. ที่มีความเข้มแข็งและเป็นตัวแทนของประชาชนในชนบทที่แท้จริง อบต. ทั้งประเทศมากกว่า 6,000 แห่งจะเป็นรากฐานที่ดีทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และสิ่งแวดล้อมจะส่งผลให้ส่วนรวมของประเทศชาติดีขึ้นด้วย อบต. จะเป็นกลไกสำคัญตัวแรกที่ทำให้เกิดสังคมที่ยั่งยืนในอนาคต

5.4.3 ข้อเสนอแนะประเด็นการศึกษาในอนาคตต่อไป

ประเด็นที่น่าสนใจในการศึกษาต่อไป เช่น ผลกระทบจากการสิ้นสุดของบทเฉพาะกาล พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537